

1. Бархударов Л. С. Очерки по морфологии современного английского языка / Л. С. Бархударов. – М.: Высш. школа, 1975. – 156 с.
2. Михайленко В. В. Парадигма імператива (на прикладі давньоанглійської та інших давньогерманських мов) / В. В. Михайленко. – Чернівці: Рута, 2001. – 303с.
3. Майе А. Введение в сравнительное изучение индоевропейских языков / А. Майе. – М.: Госсоэкизд-во, 1938. – 510 с.
4. Воронцова Г. Н. Очерки по грамматике английского языка / Г. Н. Воронцова. – М.: Изд-во литер. на иностр. Языках, 1960. – 399 с.
6. Блох М. Я. Теоретическая грамматика английского языка / М. Я. Блох. – М.: Высшая школа, 1983. – 383 с.
7. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. – М.: Сов. Энциклопедия, 1969. – 605 с.
8. Марузо Ж. Словарь лингвистических терминов / Ж. Марузо. – М., 1960. – 436 с.

М. О. Фант
м. Житомир

ОСОБЛИВОСТІ ПОЄДНАННЯ КЛАЗ В РАНЬОНОВОВЕРХНЬОНІМЕЦЬКИХ СКЛАДНИХ РЕЧЕННЯХ ЧАСУ

В раньонововерхньонімецьких текстах досить часто виникає протиріччя між логіко-семантичними та формально-синтаксичними відношеннями між клаузами.

Такі протиріччя можна пояснити дихотомією писемної формалізованості з одного боку, яка почасти вимагала нанизування великої кількості клауз в одну поліпредикативну єдність, що було особливо характерним для правових та нормативних, а також фахових текстів, та природнім розвитком думки з іншого, який для підвищення ясності вимагав лінійності викладу подій.

Окремі вчені називають подібні масивні структури не «реченням», а «періодом» (Periode), вказуючи на їх проміжний характер між реченням в сучасному розумінні та дискурсом. В структурно-текстовому плані вказані конструкції відповідають абзацу [3: 155-157]. Їх можна вважати безпосередньою структурною частиною мовлення. Періоди характеризуються естетичним, епістемічним та рецептивним фокусом [8: 189-190].

Під впливом вказаної дихотомії могли також виникати синтаксичні структури, які відповідали ментальній послідовності в більшій мірі,

ніж граматичній [2: 302]. З-поміж них особливо виділяються випадки вживання підрядних клауз часу, які представляють собою синтаксично максимально виключені структури.

До групи речень, в яких логіко-семантичний аспект поєднання клауз має пріоритет над формально-синтаксичним слід віднести опосередковано інтегровані та неінтегровані підрядні клаузи. Окрему уваги слід приділити комунікативному аспекту приєднання неінтегрованих клауз. В сучасній німецькій мові неінтегровані обставинні клаузи вживаються переважним чином в тих випадках, коли вони не є семантичним модифікатором асертивного змісту матричної клаузи. В ранньоновітній німецькій мові, на думку А. Лютчера, інтегрованість клаузи не залежала від прагматико-семантичних факторів [5: 348-349]. Саме в ранньоновітній німецькій період інтегроване та неінтегративне розміщення підрядних клауз є конкуруючими способами побудови синтаксичної структури. Причому інтегровані клаузи були більш характерними для літературної мови. Саме внаслідок розвитку семантичної нерівноцінності конструкцій, обидва типи приєднання підрядних клауз можливі в сучасній німецькій мові.

В корпусі речень з підрядними клаузами часу, рівень інтегрованості клауз в різних типах текстів виглядає наступним чином (див. табл. 1).

Таблиця 1

Інтегрованість клауз часу в різних типах текстів

Вид клауз Тип тексту	Інтегровані	Опосередковано інтегровані	Неінтегровані
Хроніки	89,8%	9,3%	0,9%
Фахова проза	84,2%	15,1%	0,7%
Приватні тексти	80,4%	15,7%	3,9%
Художні тексти	65,2%	30,6%	4,2%
Церковно-теологічні тексти	63%	34,8%	2,2%

Слід зазначити, що дані дослідження вказують на наступну закономірність: чим ближче процес породження і сприйняття тексту до умов усної комунікації, тим меншим є відсоток інтегрованості клауз. Це підтверджує висновок А. Лютчера, про співвіднесеність інтегрованості клауз та літературної мови, адже літературна мова формується на базі письмової форми мовлення.

Пріоритет логіко-семантичного компонента над формально-синтаксичним виражається також в своєрідному нанизуванні обставин

у висловленні, які мають завданням ситуювати подію. Розглянемо наступні приклади:

(1) [_{AP} **Dann** mitten im Sommer] / [_{PP} **als** in den Hundstagen] / [_{CP} **wann** die hitz am größten ist] / soll man aus dieser ursachen nicht baden [1: 10] «Тоді посеред літа, в «дні Собаки», коли спека є найбільшою, не можна купатися з названих причин».

В реченні 1 головній клаузі передують три фрази різного характеру, кожна з яких формально є обставиною часу, проте сама фінітна клауза часу експлікує швидше каузальність по відношенню до головної клаузи.

Перша частина разом з клаузою часу – тема висловлення і є результатом акту референції, все інше – рема висловлення, є результатом акту предикації. Таке розуміння логіко-комунікативної структури складного висловлення співзвучне з подвійною природою процесу його породження. Надання ознак пропозиціональному предмету висловлення відбувається двічі: не лише в акті предикації, а й в акті референції, що впливає з інтенціональної, суб'єктивної природи процесу виокремлення предмету говоріння з домовного, докогнітивного буття [4: 29]. Останнє відбувається в процесі акту активації попереднього знання [7: 230].

Наведений тип побудови комплексного висловлення відповідає необхідному ситуюванні експлікованого процесу за допомогою тематичних обставин, до яких крім часу можуть відноситися суб'єкт та простір [6: 142]. Завдяки цьому за підрядними клаузами часу закріплені дві головні функції: 1) встановлення нового референційного моменту; 2) створення часового фону події експлікованої матричною клаузою. Таке розуміння функцій підрядних клауз часу дає пояснення характерній саме для даного типу клауз препозиції до матричної клаузи.

Отже, досить часто логіко-семантичний та формально-синтаксичний аспект поєднання клауз позбавлений відповідності. При цьому в текстах, які представляють собою продукти суто письмового мовлення спостерігається переважання формально-синтаксичного, в текстах, породження та сприйняття яких тісно перепліталось з усним мовленням, пов'язаних з меншою потребою в чіткій формалізованості висловлення – логіко-семантичного аспекту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Agricola J. G. Nutzlicher und ausführlicher Bericht: Woher die warme / vnd wilde Bäder / sonderlich die vff dem Schwarzwalde [...] ihren

- Ursprung [...] haben / Johann Georg Agricola. – Amberg: Michael Forster, 1619. – 31 Bl.
2. Dogaru D. J. Stilisierte Mündlichkeit vs. Schriftlichkeit in Gerichtsprotokollen aus Siebenbürgen vom Ende des 17. Jahrhunderts / Dana Janetta Dogaru // Syntaktische Variabilität in Synchronie und Diachronie vom 9. bis 18. Jahrhundert / hrsg. von Franz Simmler und Claudia Wich-Reif. – Berlin: Weidler Buchverlag, 2011. – S. 295-319.
  3. Lefèvre M. Syntaktische Weiterentwicklungen in der Zeitungssprache vom 17. bis zum 19. Jahrhundert / Michel Lefèvre // Geschichte der Gesamtsatzstrukturen vom Althochdeutschen bis zum Frühneuhochdeutschen / hrsg. von Franz Simmler, Claudia Wich-Reif. – Bern: Peter Lang, 2011. – S. 153-176.
  4. Lobenstein-Reichmann A. Sprachliche Ausgrenzung im späten Mittelalter und in der frühen Neuzeit / Anja Lobenstein-Reichmann. – Berlin/Boston: Walter de Gruyter, 2013. – 448 S.
  5. Lötscher A. Linksperiphere Adverbialsätze in der Geschichte des Deutschen: Pragmatische Aspekte eines grammatischen Wandels / Andreas Lötscher // Beiträge zur Geschichte der deutschen Sprache und Literatur / hrsg. von K. Donhauser, K. Grubmüller, J.-D. Müller. – Bd. 127. – Tübingen: Max Niemeyer, 2005. – S. 347-376.
  6. Pasques D. Syntaktische, semantische und pragmatische Kennzeichen der Belege von *denne* im *Lucidarius* (12. Jahrhundert) / Delphine Pasques // Historische Syntax und Semantik vom Althochdeutschen bis zum Neuhochdeutschen / hrsg. von Michel Lefèvre, Franz Simmler. – Berlin: Weidler Buchverlag, 2008. – S. 139-161.
  7. Schnotz W. Was geschieht im Kopf des Lesers? Mentale Konstruktionsprozesse beim Textverstehen aus der Sicht der Psychologie und der kognitiven Linguistik / Wolfgang Schnotz // Text – Verstehen: Grammatik und darüber hinaus / hrsg. von Hardarik Blühdorn, Eva Breindl, Ulrich H. Waßner. – Berlin; New York: Walter de Gruyter, 2006. – S. 222-238.
  8. Schuster B.-M. Grund und Folge: Beobachtungen zur komplexen Syntax in der Luther-Biographik (1546–1600) / Britt-Marie Schuster // Geschichte der Gesamtsatzstrukturen vom Althochdeutschen bis zum Frühneuhochdeutschen / hrsg. von Franz Simmler, Claudia Wich-Reif. – Bern: Peter Lang, 2011. – S. 177-214.

В. І. Журавська
м. Житомир

ІДЕОГРАФІЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ ДИСКРИМІНАТИВІВ ЗА ОЗНАКОЮ ЗОВНІШНОСТІ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНОЇ ІДІОМАТИКИ)

Оскільки експресивність є категоріальною ознакою всіх ідіом, експресивна функція є провідною і необхідною умовою їх існування. Функціонуючи як експресивна одиниця, ідіома одночасно виконує номінативну функцію, але поряд з експресивною вона є другорядною, адже всі ідіоми є прагматично навантаженими. Експресивність пов'язана з розумінням мови як засобу впливу на мовну особистість, її поведінку та внутрішню духовну діяльність. У рамках експресивної функції можна виокремити емотивно-оцінну, що відображає позитивне або негативне ставлення суб'єкту дискурсу до об'єкту повідомлення [1: 142-143]. Наступні ідіоми утворюють полярні протиставлення на основі характеристик зовнішності: *good as a pie* – дуже гарний, симпатичний; *good looks* – дуже гарні риси обличчя; *graceful as a swan* – витончений, граціозний, як лебідь; про гарну дівчину кажуть: *fair as a lily* – гарна, як лілія; *face is made of a fiddle* – чарівна зовнішність; *bit of jam* – вродлива дівчина; *pretty as a picture* – гарна, як картинка; *ill looks* – некрасиві риси обличчя; *poor looks* – негарне обличчя; *pudding face* – товсте безтямне обличчя; *ugly as sins* – страшний, як смертний гріх.

Більшість ідіом утворюють опозиції: гарний : : негарний, охайний : : неохайний, високий : : низький, повний : : худий тощо. Значна увага зосереджена на обличчі, більшість його частин описується жартівливо й іронічно. Але нерідко оцінка зовнішності межує із жорстокістю. Наприклад, про товсту людину кажуть *as fat as a pig* – товстий, як свиня; про дуже худу людину: *as dry as a bone* – сухий, мов кістка; *as flat as a pancake* – плаский, як млинець; *walking corpse* – живий скелет, шкіра та кістки; *thin as a lath* – худий, як щепка [2].

Дискримінація є поширеним поняттям для відображення упередженої поведінки. Суспільство завжди визначалося своєю неоднорідністю і тому між різними групами, класами, прошарками і навіть між цілими суспільствами виникає неприязнь, що призводить до ворожнечі. Такі опозиційні стосунки можуть актуалізуватися в суспільстві у вербальній та невербальній площинах. Вербально дискримінація виражається за допомогою мовних одиниць, що належать до функціонального класу дискримінативів. Отже, дискримінативи є вербальними маркерами реалізації явища дискримінації, що містять у своїй семантиці упереджене ставлення до конкретної групи, яку можна визначити на підставі об'єктивних характеристик, тобто, денотативних ознак суб'єктів дискурсу, що